

Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi
Journal of Terrorism and Radicalization Studies

Haziran 2022, Cilt: 1, Sayı: 2, ss.278-309

June 2022, Volume: 1, Issue: 2, pp.278-309

ISSN 2792-0518 (Basılı/Print)

ISSN 2822-2334 (Çevrimiçi/Online)

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 18 Mayıs 2022 / 18 May 2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 09 Haziran 2022 / 09 June 2022

Makale Yayın Tarihi / Publication Date : 30 Haziran 2022 / 30 June 2022

Makalenin Başlığı / Article Title

Terör Örgütlerinin Hayatta Kalmasını Sağlayan Nedenler: Terör Örgütü PKK Odaklı Bir İnceleme, 1978-2022

The Root Causes for Terrorist Organizations' Longevity: An Analysis Focused on the PKK Terrorist Organization, 1978-2022

Yazar(lar) / Writer(s)

Sertaç Canalp KORKMAZ

Atıf Bilgisi / Citation:

Korkmaz, S.C. (2022). Terör Örgütlerinin Hayatta Kalmasını Sağlayan Nedenler: Terör Örgütü PKK Odaklı Bir İnceleme, 1978-2022. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 1(2), ss.278-309, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.10>

Korkmaz, S.C. (2022). The Root Causes for Terrorist Organizations' Longevity: An Analysis Focused on the PKK Terrorist Organization, 1978-2022. *Journal of Terrorism and Radicalization Studies*, 1(2), pp.278-309, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.10>

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı 5387. Cadde
No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

Telefon/Telephone: +90 312 441 11 50

www.tradergisi.com

e-posta/e-mail: editortrad@teram.org

TERÖR ÖRGÜTLERİNİN HAYATTA KALMASINI SAĞLAYAN NEDENLER: TERÖR ÖRGÜTÜ PKK ODAKLI BİR İNCELEME, 1978-2022

Sertaç Canalp KORKMAZ*

ÖZET

1978 yılında kurulan terör örgütü Partiya Karkerên Kurdistan (PKK/Kürdistan İşçi Partisi), 2022 yılı itibarıyla varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Ortadoğu'nun kalbi sayılabilecek bir bölgede 44 yıldır ayakta kalmayı sürdüren PKK, uzun süredir ayakta kalmasıyla eşine az rastlanırlar örneklerden birisidir. Zira bazı terör örgütleri birkaç yıl ayakta kalırken, hatta bazıları bir yılı bile tamamlayamazken, 40 yılı aşan bir süredir varlığını sürdüren az sayıda terör örgütü bulunmaktadır. Terör örgütünün militan devşirmesinde, propaganda faaliyetlerinde ve finansal gelirlerinde zaman zaman azalmalar olsa da uzun süredir ayakta kalması incelenmeyi gerektiren bir vaka olduğunu da göstermektedir. Geçen 44 yıllık süreçte Türk güvenlik güçleri (TSK, EGM, MİT, Jandarma) PKK'ya karşı verilen mücadelede binlerce PKK'lı militanı etkisiz hale getirmiş, hatta terör örgütünün liderini sağ olarak yakalamayı başarmıştır. Fakat PKK'nın sadece Türkiye sınırları içerisinde bulunmaması, bölgesel ve uluslararası düzeyde elde ettiği siyasi ve ekonomik destekler gibi sebepler terör örgütünün ayakta kalmasını sağlayan başlıca unsurlardan olmuştur. Yapılan bu çalışmada PKK'nın 44 yıl gibi uzun bir süre ayakta kalmasını sağlayan sebepler terör çalışmaları literatüründe yer alan terör örgütlerinin nasıl ayakta kaldığı ve sona erdiği yaklaşımları üzerinden betimleyici bir şekilde değerlendirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: *PKK, Ayakta Kalma, Terörle Mücadele, Terörizm, KCK.*

THE ROOT CAUSES FOR TERRORIST ORGANIZATIONS' LONGEVITY: AN ANALYSIS FOCUSED ON THE PKK TERRORIST ORGANIZATION, 1978-2022

ABSTRACT

The PKK terrorist organization, which was formed in 1978, continues to exist as of 2022. The PKK, which has been surviving for 44 years in a region that can be considered as a heart of the Middle East, is one of the rare examples with its longevity. Because, while some terrorist organizations survived for a few years, some even disappeared within one year, there are also few terrorist organizations that have existed for more than 40 years. Even there is decreasing in recruitment of militants, propaganda activities and financial revenues from time to time, the PKK's longevity for 44 years shows that it is the case that needs to be examined. In the last 44 years, Turkish security forces (Turkish Armed Forces, Turkish Police, Turkish

* Dr., Araştırmacı, s.canalporkmaz@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9639-2990

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 18 Mayıs 2022 / 18 May 2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 09 Haziran 2022 / 09 June 2022

Intelligence, Gendarmerie) neutralized thousands of PKK militants during the fight against the terrorist organization, and even succeed to capture the leader of the terrorist organization. However, the reasons such as the having main facilities out of the Türkiye and the political and economic support it has received at the regional and international level have been the main factors that provided the survival of the terrorist organization. In this study, the reasons that enabled the PKK to survive for a long time, such as 44 years, are evaluated descriptively through the approaches of how terrorist organizations survived and ended in the literature of terrorism studies.

Key Words: *PKK, Longevity, Counter-Terror, Terrorism, KCK*

GİRİŞ

Son yıllarda yerelden küresele uzanan düzlemde ciddi bir güvenlik meselesi olarak kabul edilen terör, devletlerin güvenlik ajandasındaki en tepe gündem maddelerinden birisi haline gelmiştir. Ortaya çıkan terör tehdidiyle mücadele etme ise hem akademisyenler hem de sivil ve askeri bürokratlar açısından son yıllarda önem kazanan bir konu olmuştur. Şüphesiz terörün 11 Eylül Saldırıları sonrasında çekmiş olduğu dikkat konunun sadece salt askeri bir mücadele yöntemleriyle sonlanamayacağını da göstermiştir.

Türkiye ise yaklaşık son 50 yıldır farklı motivasyonlara sahip pek çok terör örgütüyle (ASALA, PKK, Hizbullah, El Kaide, DHKP-C, FETÖ) mücadele etmek zorunda kalmış bir ülke olarak dikkat çekmektedir. Terör örgütü PKK¹ ile 1984'ten 2022 yılına kadar gelen ve hala devam etmekte olan bir mücadele söz konusudur. İlk başta yapılan hatalı tespit ve uygulamaların 1990'lı yıllarda değiştirilmeye çalışılmasına kadar geçen süreçte PKK hem yurtiçinde hem de sınır ötesinde önemli kazanımlar elde etmiştir. Zira ilk başta “iki buçuk eşkıyanın işi” ve “iki-üç çapulcunun işi” olarak kabul edilen PKK militanları, ilerleyen süreçte saldırılarını yoğunlaştırmış ve militan kadrolarının binli sayıları geçmesinin ardından sıradan bir güvenlik sorunu olmadığını göstermiştir (Kışlalı, 1996, s.179-250).

Terör örgütünün kurulduğu ve güçlendiği yıllarda Soğuk Savaş'ın henüz bitmemiş olması, dönemin güvenlik kurumlarının sahip olduğu yapılanmanın terörle mücadeleye uygun olmaması, Türkiye'deki iç siyasetin, ekonomik ve sosyal kapasitesinin terörle mücadele etmekten uzak bir konumda olması geçen yıllar içerisinde PKK'ya karşı mücadelenin sadece

¹ Çalışmanın ilerleyen kısımlarında sürekli tekrara düşmemek için terör örgütü PKK ifadesi yerine PKK ve terör örgütü ifadeleri ayrı ayrı kullanılmıştır.

teröristle mücadele düzeyinde kalmasına yol açmış ve sorumluluğu güvenlik güçlerinin omzuna yüklemiştir. Bu yüzden de teröristle mücadeleden terörle mücadeleye geçilememiş olması ise PKK'ya yaptığı propagandayla yeni militanlar devşirmesini sağlarken, finansmanı ile mücadele edilememiş olması da terör örgütünün etki alanını genişletip sadece Türkiye'nin güneydoğu şehirlerinde değil; Irak, İran, Suriye gibi sınır komşularının yanı sıra Avrupa devletlerinde de etki alanı kurmasına yol açmıştır.

Terörle etkin bir şekilde mücadele edebilmek için terör örgütünü ortaya çıkaran yerel, bölgesel veya uluslararası gelişmelerin bilinmesi de önemlidir. Öte yandan, terör örgütlerinin ortaya çıktıktan sonra varlıklarını sürdürebilmek için ihtiyaç duydukları militan kaynağının kurutulması öncelikli hedefler arasında yer almalıdır. Zira bu militan kaynağının devamlılığı bir terör örgütünün varlığını sürdürmesi anlamına gelmektedir. Bir terör örgütünün militan kaynağı olmadan ayakta kalması mümkün olmayacağı gibi militan kaynağının varlığını sürdürmesi için de finansmana, sosyal ağa ve propagandaya ihtiyacı bulunmaktadır (Kruglanski, Bélanger ve Gunaratna, 2019). Bu yüzden, finansman kapasitesiyle, sosyal ağıyla ve propaganda kapasitesiyle öne çıkan PKK'nın geçen 44 yıllık süreçte nasıl ayakta kaldığının incelenmesi önem kazanmaktadır. Yapılan bu çalışma ise terör örgütünü kendi dinamikleri üzerinden inceleyerek nasıl ayakta kaldığını ele almaktadır.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Son yıllarda terör üzerine yapılan çalışmalarda farklı konular öne çıkarken, bunlardan bir tanesi de terörün nasıl sona ereceği, terör örgütlerinin nasıl ortadan kalktığı ya da dağıldığı ile alakalıdır. Bazı terör örgütleri kısa sürede dağılırken, geri kalanlarının daha uzun süre ayakta kaldıkları belirtilmiştir (Phillips, 2019, s. 52; Gupta, 2021, s.167; Blomberg, Gaibullov ve Sandler, 2011, s. 442; Sandler, 2018, s.61; Harmon, 2008, s.172). Terör örgütlerinin nasıl ayakta kaldıkları ya da ortadan kalktıkları sorusuna cevap vermeden önce bir terör örgütünün amacına ulaşmak için en temel hedefinin ayakta kalmak olduğu unutulmamalıdır (Crenshaw, 1987, s.19). Tam da bu noktada araştırmacılar ve bilim insanları terör örgütlerinin nasıl ortadan kalktığını ya da nasıl varlığını sürdürdüğü sorusuna cevap bulmaya terörle mücadele politikasına katkı sunmak açısından önem vermektedir (Harmon, 2008, s.172). Bahsi geçen bu sorunun cevabını ise birkaç farklı perspektiften ele almak mümkündür.

Bunlardan birincisi, terör örgütlerinin nasıl ortadan kalktığıdır. Terör üzerine çalışan Audrey Kurth Cronin (2009), *How Terrorism Ends: Understanding The Decline and Demise of Terrorist Campaigns* başlıklı eserinde terör örgütlerinin ortadan kalkmasını sağlayan altı maddeden bahsetmiştir. Bunlar; terör örgütü liderinin etkisiz hale getirilmesi (yakalanması ya da öldürülmesi), müzakere süreci sonunda illegal alandan legal alana geçiş (siyasi partiye dönüşme), terör örgütünün başarılı veya başarısız olması, terörle mücadele politikasının başarılı olması, terör örgütünün eylem yöntemlerinde değişikliğe gitmesi olarak sıralanmıştır.

Literatürde önemli bir yer tutan Cronin'in yaklaşımından ters yönde hareketle terör örgütlerinin nasıl ayakta kaldığı sorusu da ortaya konulabilir. Cronin'in yaklaşımını dikkate aldığımızda lideri yakalanan ya da öldürülen, amaçlarına ulaşma noktasında başarılı ya da başarısız olan her terör örgütünün varlığının da sona ermediği görülecektir. Bu sonuç ise terör örgütlerinin ayakta kalışı açısından sayılan bu maddelerin mutlak geçerliliğe sahip olmadığını göstermektedir.

İkinci yaklaşım ise terörle mücadele eden ülkenin gösterdiği performans ve ülkenin içerisinde bulunduğu siyasi, ekonomik ve sosyal koşullardır. Bu yaklaşımı ise daha çok radikalleşme odaklı bir çerçevede değerlendirmek mümkündür. Eğer bir devlet sadece askeri yöntemlerle terörü sona erdirebileceğini düşünüyorsa, terörle mücadelede istihbarat birimlerini etkin bir şekilde kullanamıyorsa, teknolojiden yararlanamıyorsa, bireyin terörist kimlik kazanma sürecini ortadan kaldıran politikalar geliştiremiyorsa veya ülkenin demokratik ve ekonomik yönden gelişmesi için politikalar üretmiyorsa mücadele edilen terör örgütünün ayakta kalması da kaçınılmaz olacaktır (Jones ve Libicki, 2008, s.10). Ancak bu da terör örgütlerinin demokratik ya da gelişmiş ekonomilerde bulunmadığı anlamına gelmemektedir. Ayrıca ne birinci yaklaşımda ne de ikinci yaklaşımdaki hiçbir maddenin tek başına bir terör örgütünün ayakta kalıcılığını belirleyiciliğe sahip olmadığını unutmamak gerekir.

Literatürde yer alan farklı çalışmalara bakıldığında ise bir terör örgütünün ayakta kalabilmesi için bazı unsurlara ihtiyaç duyduğunun altı çizilmektedir. Bu unsurlar; örgütsel mücadeleyi yürütecek militan kadro, militan kadroyu bir arada tutacak ideoloji ve örgütsel ihtiyaçların karşılayacak finansman olarak ifade edilmiştir (Labayle ve Long, 2009, s.8). Eğer bir terör örgütünün ihtiyaç duyduğu militan kadroda ciddi bir azalma

olmuyorsa, propaganda faaliyetlerini devam ettirebiliyorsa ve bu iki maddeyi gerçekleştirecek olan finansman akışını da sürdürebiliyorsa terör örgütünün ayakta kalması kaçınılmaz hale gelmektedir.

Bahsedilen bu unsurların haricinde terör örgütlerinin ayakta kalmasını açıklayacak farklı bir yaklaşım daha bulunduğunu belirtmek gerekiyor. Bu yaklaşım ise terör örgütlerinden bazılarının öğrenen örgütler olduğunu ifade eden yaklaşımdır. Yönetim çalışmalarında önemli bir külliyatı olan öğrenme/adaptasyon meselesi, son yıllarda askeri çalışmalar literatüründe de yer tutmaya başlamıştır. Bu çalışmalarda orduların değişen savaş ortamına ve ortaya çıkan yeni tehditlere karşı teşkilatlanma, doktrin, silah ve teçhizat açısından nasıl cevap vereceği tartışılmaktadır. Zira gerek askeri çalışmalar gerekse terör çalışmaları aynı ekosistem içerisinde hareket ettiğini kabul edersek, bu yaklaşım terör çalışmaları açısından da önem kazanmaktadır. Demir'e (2008) göre terör örgütleri buldukları coğrafyada ayakta kalmak için çevreye uyum sağlamaya çalışmaktadır. Ayakta kalmaya çalışan bir terör örgütü eylemden söyleme, ideolojiden yapılanmaya kadar farklı düzeylerde değişikliğe giderek varlığını sürdürmektedir.

Gerçekleştirilen başka bir çalışmada ise terör örgütlerinin silahlı mücadeleden vazgeçerek siyasi alana dâhil olarak mücadele etmeyi istemelerinin terör örgütlerinin sonunu getirebildiği ifade edilmiştir (Weinberg ve Perliger, 2010, s.17). Fakat bahsi geçen bu durum PKK örneği kapsamında dikkate alındığında eldeki gerçekler ile akademik tartışmalar örtüşmemektedir. Çünkü farklı AK Parti hükümetlerinde PKK ile mücadelede başka bir aşamaya geçmek amacıyla 2009 yılında önce "Açılım Süreci" ifade edilen politika hayata geçirilmiş ancak görüşmelere ait kayıtların basına sızdırılması sonucunda süreç başarısızlıkla sonuçlanmıştır. İlerleyen dönemde ise Arap Baharı olaylarının da etkisiyle terörün bir kez daha görüşmeler yönünde çözülebileceği düşüncesiyle "Çözüm Süreci" başlatılmıştır. Türk Hava Kuvvetleri'nin sınır ötesine yönelik gerçekleştirdiği hava harekâtları sonucunda PKK'nın ciddi militan kaybı yaşaması ve Suriye'de iç savaşın başlamış olması Çözüm Süreci'nin PKK tarafından bir toparlanma dönemi olarak görülmesine yol açmıştır (Coşkun, 2014, ss.7-8). PKK diğer yandan terör örgütü DEAŞ'a² karşı mücadelede

² ed-Devlet'ül İslâmiyye fi'l Irak ve Şam anlamına gelen Irak ve Şam İslam Devleti ifadesinin Arapça karşılığının okunuşuna ait bir kısaltma olarak kullanılmaktadır.

Suriye'deki uzantısı terör örgütü PYD³/YPG⁴'nin mevzi kazanmasından etkilenerek kendisinin de Türkiye'de aynı başarıyı elde edebileceği düşüncesine kapılmıştır. Ancak PKK'nın süreç içerisinde DEAŞ tarafından gerçekleştirilen eylemleri Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) hükümetine mal etmeye çalışması ve 22 Temmuz 2015'te 2 Türk polisini kaldıkları evde şehit etmesi 2013 yılında başlayan Çözüm Süreci'nin sona ermesine yol açmıştır (Köse, 2017, s.18). Böylelikle barış görüşmeleri yoluyla silahsızlandırma ve siyasi alana dahil etme girişimleriyle de PKK etkisiz hale getirilememiştir.

Öte yandan literatürde yer alan bu yaklaşımlara yönelik birtakım eleştiriler de bulunmaktadır. Phillips (2014), terör örgütleri için ayakta kalmanın ne anlama geldiğinin sınırlarının net olarak çizilmediğini, incelenen çalışmalarda baz alınan verilerin sınırlı olduğunu ve terör örgütlerinin yaşam süresini etkileyen faktörlerin içsel ve dışsal olarak yeterli şekilde incelenmediğini belirtmiştir. Phillips'in belirttiği veri setleriyle yapılan çalışmalar dikkate alındığında, bunların derli toplu bir şekilde ortak bir veri tabanına dönüştürülmemiş olmasının çeşitli sorunlara yol açtığı görülecektir. 1990'lı yılların başında yapılmış olan çalışmalar ile 2010'lu yılların başında yapılmış olan çalışmaların aynı sonu vermesi beklenmemelidir. Diğer yandan, terör örgütlerinin ideolojilerinin kendi içerisinde yaşadığı değişimler, örgütsel kapasitelerini geliştiren araçların ortaya çıkışı (internet, sosyal medya, kripto para), ateş gücü artan silahlar vb. unsurlar terör örgütlerinin hayatta kalmasını artıracak imkanlar olarak görülebilir. Bu süreçte devletlerin de kapasitelerini geliştirdiğini ancak terör örgütlerinin kadar esnek bir şekilde sürece adapte olamadığını da göz önüne almak gerekmektedir.

Yapılan bu çalışma ise yeni bir veri seti iddiasıyla hareket etmemektedir. Ancak literatürde yer alan tartışmalardan yola çıkarak terör örgütü PKK'nın 44 yıldır varlığını sürdürmesine dair betimleyici bir çalışmadır. Bu sebeple, yapılan bu çalışmada PKK'nın ayakta kalmasını sağlayan koşullar hem terör örgütlerinin sona ermesini hem de ayakta kalmasını sağlayan unsurlar üzerinden hareket edilerek değerlendirilecektir.

³ Partiya Yekîtiya Demokrat (Demokratik Birlik Partisi)

⁴ Yekîneyên Parastina Gel (Halk Koruma Birlikleri)

2. TERÖR ÖRGÜTÜ PKK

PKK'yı kuran kadrolar 1973 yılından itibaren, terör örgütünün kurulduğunu ilan ettikleri tarihe kadar geçen süreyi genel olarak Ankara'da ve Diyarbakır'da toplantılar yaparak geçirmiştir. Hazırlıklarını tamamlayan kadro⁵, bağımsız bir Kürt devleti kurmak amacıyla 27-28 Kasım 1978'de Diyarbakır'ın Fis köyünde PKK adıyla ortaya çıkmıştır. Kuruluş aşamasında Marksist-Leninist ideolojiyi benimseyen terör örgütü, bağımsız bir Kürt devleti kurma amacını gerçekleştirmek için terörü bir yöntem olarak benimsemiş ve ilk başta kıra dayalı gerilla savaşı yürütmeye çalışmıştır (Ekici, 2009, s.1). Terör örgütü, hedeflediği uzun süreli halk savaşını başarıya ulaştırmak için de Mao'dan esinlenerek 3 aşamalı bir plan geliştirmiştir (Karayılan, 2011, ss.75-76). Bu plan; *stratejik savunma*, *stratejik denge* ve *stratejik saldırı* aşamalarından oluşmaktadır (Genelkurmay, 1985; Özdağ, 2007, s.40). Birinci adım olan stratejik savunma aşaması terör örgütünün taktik saldırılara odaklandığı, Türk güvenlik güçlerinin yıpratılmasının amaçlandığı aşama olmuştur. İkinci aşama olan stratejik denge aşamasında ise terör örgütünün gerilla savaşı konseptinde uzmanlaşması, kurtarılmış bölgeler tesis edilmesi, sosyalist ülkelerden destek elde edilmesi planlanmış; bu aşamanın uzunluğunun ise bölgesel ve uluslararası gelişmelere bağlı olacağı ifade edilmiştir. Üçüncü aşama olan stratejik saldırı aşamasında ise Türkiye Cumhuriyeti devletine yönelik hem kırsal hem de kentleri hedef alan topyekün bir saldırı gerçekleştirilerek ayaklanma ve kitlesel eylemlerin de desteğiyle hedef bölgelerin Türk güvenlik güçlerinden ele geçirilmesini amaçlanmıştır. PKK'nın tarihsel süreci dikkate alındığında bugüne kadarki süreçte ikinci aşamayı dahi tam olarak gerçekleştirememiş, ancak terör örgütü 40 yılı aşan süredir ayakta kalmaya devam etmiş ve hala amacını gerçekleştirmeye çalıştığı görülmektedir.

PKK, silahlı propagandasına 1979 yılında ilk saldırısını gerçekleştirerek başlamıştır. Gerçekleştirilen saldırıda Bucak Aşireti'nin lideri Celal Bucak hedef alınmış ve terör örgütü feodal düzen olarak tanımladığı aşiret yapısını zayıflatmak istediğini göstermiştir. Terör örgütünün Türk devletini doğrudan hedef aldığı ilk saldırısı ise 15 Ağustos

⁵ Başında Abdullah Öcalan'ın bulunduğu terör örgütünün kuruluş toplantısında yer alan isimler şu şekildedir: Abdullah Öcalan, Cemil Bayık, Şahin Dönmez, Mehmet Hayri Durmuş, Mehmet Turan, M. Cahit Şener, Ferzende Tağaç, Ali Haydar Kaytan, Mazlum Doğan, Hüseyin Topgüder, Ali Gündüz, Sakine Cansız, Kesire Yıldırım, Duran Kalkan ve Ali Çetiner (Pirim ve Örtülü, 1999: s. 32).

1984'te Şemdinli ve Eruh ilçelerinde gerçekleştirilmiştir (Jongerden, 2001, s.80; Kaya, 2012, s. 528). Bu tarihe kadar pek dikkat çekmeyen terör örgütü, ilk terör saldırısının ardından Türk devletinin takibine girmiştir. PKK'nın kuruluş sürecinden kısa bir süre sonra Türkiye'de 12 Eylül askeri darbesinin gerçekleşmesi ise PKK'nın geleceğini değiştiren önemli bir kırılma noktası olmuştur.

PKK'nın kurucu kadrosunda yer alan militanlar 12 Eylül 1980 darbesinin hemen öncesinde Türkiye'yi terk ederek Suriye'ye geçmiş ve oradan da Lübnan'daki Bekaa Vadisinde gitmişlerdir (Criss, 1995, s.19; Kutschera, 1994, s.13). Uzun yıllar boyunca Suriye'de varlığını sürdüren terör örgütü, bir yandan da Irak'ın kuzeyine taşınma sürecini başlatmıştır. 1980 darbesi sonrası ortaya çıkan süreçte hem PKK ile bağlantılı hem de siyasi olaylara karıştığı için hakkında gözaltı kararı bulunan pek çok insan yurtdışına kaçmıştır.

PKK'yi oluşturan militan kadrolar ve sempatanlar Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda ve İsveç gibi ülkelere gitmişlerdir. Avrupa'daki demokratik ortamı sivil toplum ve medya faaliyetlerini yürütmek için önemli bir üs olarak görmüşlerdir. Bu süreçte terör örgütünün öncelikli finansman kaynağını ise Avrupa'da yaşayan Kürtlerden aldığı bağışlar ve haraçlar oluşturmuştur. Yine bu dönemde Almanya'da basılan, satılan ve diğer ülkelere de gönderilen *Serxwebun*⁶ dergisi terör örgütünün hem propaganda hem de finansman araçlarından birisi olmuştur. Ancak bahsi geçen bu dergi, Türkiye tarafından terör örgütünün propaganda aracı olarak kabul edilmiş ve satışı yasaklanmıştır.

PKK'nın Soğuk Savaş şartlarında kurulmuş olmasının da etkisiyle, o dönem benzer terör örgütlerinin de Marksist-Leninist ideolojiyi benimsediği görülmektedir. Stalinist bir liderlik yapısına sahip olan terör örgütünün ideolojisi Soğuk Savaş sonrası dönemde değişmeye başlamıştır. Ortaya çıkan tek kutuplu dünya düzenine ayak uydurmak isteyen PKK, örgütsel sembolünde değişikliğe gitmiş ve 1995 yılında terör örgütüne ait flamadan orak ve çekiç sembollerini kaldırarak önemli bir ideolojik eşiği geride bırakmıştır (Demir, 2008, s.74; Rabinovich ve Valensi, 2021, s.107). İdeolojik olarak da Marksist-Leninist karakterden uzaklaşan terör örgütünde

⁶ Bağımsızlık anlamına gelen dergiye www.serxwebun.info adresinden erişilebilmektedir. Ancak dergiye erişim Türkiye'de engellenmiş durumdadır.

Stalinist liderlik yapısı korunmuş ama 1999 yılında örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanması yine birtakım değişikliklerin gerçekleştirilmesine yol açmıştır. Bu çerçevede, asıl dönüşüm terör örgütünün yapılanmasında ve hedeflerinde gerçekleşmiştir.

PKK, Öcalan'ın yakalanmasının ardından yine Öcalan'ın direktifleri doğrultusunda 1 Eylül 1999 ateşkes ilan ederek 600 kadar militanını Irak'ın kuzeyine çekmiştir. (Özdağ, 2007, s.20). Ancak 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgal etmesiyle başlayan süreçten yararlanmak isteyen PKK, ateşkesi terk etmiş ve Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı tekrardan silahlı eylemler gerçekleştirmeye başlamıştır.

Ömür boyu hapse mahkûm edilen Öcalan, bu süreçte örgütünü ayakta tutmak için birtakım yeni politikalar geliştirmiştir. PKK'yı hem örgütsel hem de ideolojik olarak yeniden yapılandıran Öcalan, bu süreçte Murray Bookchin'den etkilenmiştir. Bookchin'den esinlendiği fikirlerini kendi düşünceleriyle de birleştirerek *demokratik konfederalizm* tezini geliştirmiştir (Gerber ve Brincat, 2018, s.3). Geliştirmiş olduğu demokratik konfederalizm tezi ile yerel siyasetin öne çıkarıldığı, Kürtlerin ayrı bir devlet yerine Türkiye içerisinde oluşturulacak konfederasyonun bir parçası olarak yaşamaları gerektiğini öne sürmüştür.

PKK'nın yaşadığı kayıpları, ortaya çıkan bölgesel gelişmeleri ve uluslararası konjonktürü de dikkate alan Öcalan, demokratik konfederalizm projesi bağlamında 2005 yılında önemli bir değişikliğe giderek PKK'yı teşkilatlanma açısından yeniden yapılandırmıştır. Öcalan'ın direktifleri doğrultusunda gerçekleştirilen yapılanma süreci sonunda Koma Komalên Kurdistanê⁷ (KKK) adıyla bilinen ilk yapı ortaya çıkmıştır (Kurum, 2017, s.174; Erdoğan, 2019, s.49). Ancak bazı değişikliklerin ardından önce KKK adı altında gerçekleştirilen yeniden yapılanmada bir kez daha isim değişikliğine gidilmiş ve 2007 yılında Koma Ciwalen Kurdistan⁸ (KCK) adını almıştır (Erdoğan, 2019, s.50).

KCK ile terör örgütü 4 parçalı mücadele stratejisine yönelerek her ülkede özerklik kazanmak amacıyla kentlere uzanan bir yapı kurmayı hedeflemiştir. KCK ile sivil alanda yeniden yapılanan PKK, KCK

⁷ Kürdistan Dernekler Topluluğu

⁸ Kürdistan Topluluklar Birliği

yapılanması ile mahalle, semt, ilçe düzeyinde örgütlenmeyi hedeflemiştir. Bu yapı içerisinde yer alan *Siyaset Akademileri* aracılığıyla da hem militan devşirme hem de endoktrinasyon süreçlerini gerçekleştirmeye devam etmiştir (Saeed, 2017, s.65; Demir, 2017, s.293). Öcalan'ın direktifleri doğrultusunda Irak, İran ve Suriye'de kurulan uzantılar aracılığıyla terör örgütünün etki alanı genişlemiş ve hepsi KCK çatısı altında bir araya getirilmiştir. Özellikle Arap Baharı olarak bilinen muhalif halk hareketliliğinin Suriye'de ortaya çıkmasıyla birlikte hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde görünürlüğünü artırmaya başlamıştır. DEAŞ'a karşı mücadelede kendisini seküler karakterli bir yapı olarak öne sürmesi ise batılı ülkelerden para, teçhizat ve politik destek elde etmesini sağlamıştır.

2010'lu yılların başlangıcında önemli militan kayıpları yaşayan PKK, 2013 yılında dönemin hükümeti tarafından başlatılan çözüm sürecini Suriye'deki uzantısı terör örgütü PYD/YPG'nin kazanmış olduğu görünürlük ve alan kontrolünün de etkisiyle terk etmiştir. Suriye'de koşulların doğrudan ne kadar etki edip etmediğini ampirik bir şekilde ölçmek mümkün olmasa da çözüm süreci sonucunda PKK'nın silah bırakmayacağına dair pek çok veri bulunmaktadır. Zira 2013-2015 yılları arasında Türkiye'nin güneydoğu bölgesinde yer alan pek çok il ve ilçe merkezinde sokaklarda barikatlar kurulması, halktan zorla haraç toplanması, PKK'nın hem sempatican hem de militan kadrosunu güçlendirilmesi ve şehirlere silah aktarılması gibi gelişmeler önemli birer kanıt olarak değerlendirilebilir. Bu da PKK'nın çözüm sürecinde örgütü tasfiye edip siyasi alana geçiş yapmak yerine silahlı alanda kalmayı tercih ettiğini göstermiştir.

3. TERÖR ÖRGÜTÜ PKK'YI AYAKTA TUTAN NEDENLER

Bu başlık altında literatür tartışması altında ele alınan noktalardan hareket edilerek PKK'nın örgütsel yapılanması ve militan sayısı, propaganda gücü, finansman kapasitesi, diaspora gücü, otorite boşluğu bulunan ülkelerde konumlanma politikası, almış olduğu destekler (yerel, bölgesel ve uluslararası) ve ittifak kurma stratejileri ele alınacaktır. PKK'yı ayakta tutan nedenler terör örgütünün kendi dinamiklerinden hareket edilerek değerlendirilmiştir.

PKK'nın 40 yılı aşan süreçte ayakta kalmasını sağlayan sebepler sadece kendi iç dinamiklerinden menkul değildir. Türkiye Cumhuriyeti'nin 1980'li yıllarda PKK'nın stratejisini doğru okuyamaması, Soğuk Savaş sonrası dönemde silahlı kuvvetlerinin dönüşüm sürecinin farklı sebeplerden

(ekonomik koşullar, kurumsal kültür) dolayı yavaş ilerlemesi, ülkenin 1990'lı yıllarda siyasi ve ekonomik istikrardan uzak olması ve teröristle mücadele politikasından terörle mücadele politikasına geçişte gecikilmesi gibi sebepler yer almaktadır. Bahsi geçen bu başlıklar çalışmanın sınırlılığı ve sadece PKK odaklı gerçekleştirilmesi sebebiyle inceleme kapsamına alınmamıştır.

3.1. Örgütsel Yapılanma ve Militan Sayısı

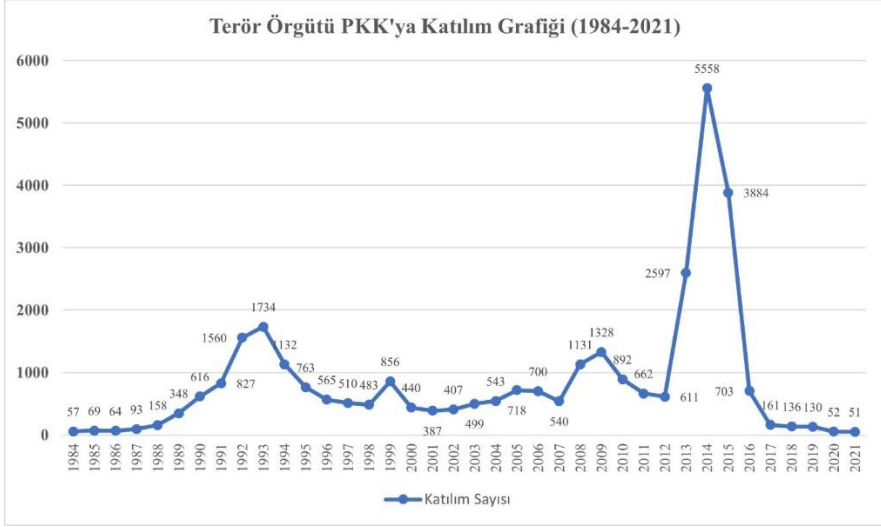
PKK kurulduktan sonra bağımsızlık amacını gerçekleştirmek için parti, cephe ve ordu ekseninde üç unsura dayalı bir yapılanma teşkil etmiştir (Genelkurmay, 1985, s.32; Özcan 1999, s.69). İdeolojik olarak Marksist-Leninist karaktere sahip olan terör örgütü, liderlik yapılanması açısından da Stalinist bir yapıya sahip olmuştur (Kim ve Yun, 2008, s.70). Bilhassa Öcalan'ın sorgulanamaz kişiliği ve rakiplerini ortadan kaldırması bu yapının oluşmasında etkili olmuştur.

Stalinist liderliğin yanı sıra ABD'deki kült tipi yapılanmaya sahip tarikatlarda olduğu gibi kült bir liderlik yapısına sahip olması da PKK'nın öne çıkan en belirgin özelliği olmuştur (Nacos, 2019, s.189). PKK'nın kuruluşundan itibaren inşa edilen kült liderlik yapılanması terör örgütünün uzun süre ayakta kalmasında ve örgüt içinde liderlik tartışmalarının yaşanmasını engellemede önemli bir rol üstlenmişti. PKK içerisinde "APO" olarak bilinen Abdullah Öcalan figürünün önemli bir konumu bulunmaktadır (İlhan, 2013). Zira kült liderlik yapılanmasının olduğu terör örgütlerinde liderin varlığı terör örgütünün pek çok alandaki varlığını sürdüren bir karakterdir.

Terör örgütü lideri, 1999 yılında Özel Kuvvetler Komutanlığı ve Millî İstihbarat Teşkilâtı tarafından gerçekleştirilen bir operasyon sonucunda Kenya'da yakalanmış ve akabinde gerçekleştirilen yargılama sonucunda ömür boyu hapse mahkûm edilmiştir. Bu gelişmeye PKK kadroları ilk başta terör saldırılarıyla karşılık vermişse de ilerleyen süreçte terör örgütü ayakta kalmak için Öcalan'ın direktifleri doğrultusunda ateşkes ilan etmek zorunda kalmıştır (White, 2016, s.40). Bu da ömür boyu hapse mahkûm edilmiş olmasına rağmen, Öcalan'ın örgüt içi disiplinini sağlamayı sürdürdüğünü göstermektedir.

**Terör Örgütlerinin Hayatta Kalmasını Sağlayan Nedenler: Terör Örgütü
PKK Odaklı Bir İnceleme, 1978-2022
Sertaç Canalp KORKMAZ**

Şekil 1- Terör Örgütü PKK'ya Katılım Grafiği (İçişleri, 2021; Habertürk, 2022)

PKK'nın kuruluş yıllarında hızlı bir örgütlenmeye gittiği görülmektedir. 12 Eylül 1980 öncesinde PKK'nın 22 il ve 63 ilçede etkisi bulunduğu ifade edilmiştir (Genelkurmay, 1985, s.5). Ancak 12 Eylül sonrasında PKK'ya yönelik gerçekleştirilen operasyonlar sonucunda başta yönetim kadrosundan 132 kişi olmak üzere, 2385 terör örgütü destekçisi yakalanmıştır. Bu gelişme, yeni kurulmuş ve henüz yapılanma süreci içerisinde bulunan terör örgütü açısından önemli bir kayıp olarak değerlendirilebilir. Fakat 12 Eylül öncesinde başta Abdullah Öcalan olmak üzere terör örgütünün yönetim kadrosunda yer alan bazı militanlarının Suriye'ye kaçmış olması PKK'yı topyekûn bir yok oluştan kurtarmıştır.

İçişleri Bakanlığı tarafından paylaşılan Şekil-1'deki veriler dikkate alındığında gerçekleştirilen ilk terör saldırısının ardından 1993 yılına kadar PKK'ya katılımın artış gösterdiği, 1993-1999 yılları arasında düşüşe geçtiği, 1999 yılında bir yükseliş yaptığı ve Öcalan'ın yakalanmasının ardından 2013 yılında başlatılan Çözüm Süreci'nin başlangıcına kadar bir ivme kazandığı görülmüştür. Ancak terör örgütüne katılımın herhangi bir keskin düşüş sergilediği de görülmemiştir. Aksine, Çözüm Süreci olarak bilinen dönemin başlamasıyla birlikte 1984-2012 yılları arasında gerçekleşen katılım sayısının %30 kadarı 2013-2015 döneminde gerçekleşmiştir. Bu sayısal veri dikkate değerdir. Pek çok açıdan sorun yaşandığını göstermekle birlikte

PKK'nın militan devşirme havuzu açısından bir sorun yaşamadığını, propagandasında etkili olduğunu ve alınan güvenlik tedbirlerinin yetersiz olduğunu göstermiştir.

Çözüm Süreci'nin Suriye'deki gelişmeler ekseninde PKK tarafından terk edilmesiyle birlikte Hendek Operasyonları olarak bilinen dönemin başlamasının ardından PKK'ya yönelik gerçekleştirilen operasyonlar sonucunda militan katılım sayısında keskin bir düşüş görülmüştür. Terör örgütü 1980'li yılların başındaki konumuna geri dönmüştür. Terör örgütleri varlıklarını sürdürebilmek için üç temel kaynağa ihtiyaç duymaktadır. Bunlar sırasıyla örgütün amaçlarını gerçekleştirmesi için mücadele edecek militanlar, militanları bir arada tutacak ideoloji ve terör örgütünün her türlü eylemini ve faaliyetlerini gerçekleştirmesi için gereken finansal kaynaklardır. Finansal kaynaklar, terör örgütleri için militan devşirme, eğitim, ölen militanların ailelerine destek olmak için gerekmektedir (Labayle ve Long, 2009, s.8). Bu açıdan bakıldığında Türk güvenlik güçlerinin son birkaç yıla kadar öne çıkarmadığı terörle mücadele konseptinin yavaş yavaş teröristle mücadele konseptinin yerini aldığı görülmektedir. Terör örgütünden ayrılan ve güvenlik güçlerine doğrudan teslim olan militanların yanı sıra ikna yoluyla teslim olanların sayısındaki artış, teröristle mücadele politikası kapsamında sadece alt düzeydeki militanlara değil, terör örgütüne militan devşirenlerin (*recruiter*), üst-düzyer terör örgütü yöneticilerinin etkisiz hale getirilmesi sayesinde PKK'nın zayıflamaya başladığı ifade edilmiştir.

Terör örgütünü militan kadrolarında yaşadığı zorluklar karşısında Öcalan tarafından 2005 yılında temelleri atılan KCK yapılanmasından da yararlanmıştı. Bölgesel olarak PKK'yı yeniden yapılandıran ve ülke uzantıları oluşturulması sonucunda Suriye'de PYD ve silahlı kanadı olarak YPG, İran'da PJAK ve silahlı kanadı olarak YRK, Irak'ta PÇDK ve Türkiye'ye yönelik olarak da PKK ve silahlı kanadı olarak da HPG bulunmaktadır. Ancak KCK'nın örgütsel yönetim yapılanmasına bakıldığında PKK kadrolarının yer aldığı görülmektedir. Bu da terör örgütünün *franchise* şeklinde çalıştığını, PKK merkez kadrolarından müteşekkil olduğunu göstermektedir. Fakat örgütün militan kaybının yüksek olduğu zamanlarda bölgesel uzantıların militan kadrolarından yararlanılarak militan rotasyonu gerçekleştirilmektedir (Self ve Ferris, 2016). Diğer yandan, ABD tarafından 1997, Avrupa Birliği (AB) tarafından ise Mayıs

2002'den beri terör örgütleri listesinde yer alan PKK (CRS Reports, 2019), hâlihazırda Irak'ın kuzeyindeki Sincar, Erbil, Süleymaniye, Duhok gibi şehirlerde varlığını sürdürmektedir. Terör örgütünün İran ve Suriye'de ise uzantıları varlık göstermeye devam etmektedir.

Irak'ın kuzeyinde irili ufaklı onlarca kampa sahip olan PKK'nın ana karargâhı ise Kandil Dağı'nda bulunmaktadır. Oldukça geniş bir coğrafyada varlık gösteren terör örgütünün 1990'lı yılların başında 10.000 düzeyinde olan militan kadrosunun 2010'lu yılların ortasına gelindiğinde 30.000'e dayandığı iddia edilmektedir (Criss, 1995, s.20; Habertürk, 2015). Bu kadar yüksek sayıdaki militan varlığının temel ihtiyaçlarının karşılanması için önemli bir gelir kaynağına sahip olunması gerektiği aşıkârdır. Ayrıca, ölen militanların ailelerine terör örgütü tarafından destek olmak amacıyla yapılan yardımlar ile farklı seviyelerde sürdürülen propaganda ve doktrin faaliyetlerinin yüksek gelir olmadan sürdürülmesi mümkün değildir. Terör örgütünün sahip olduğu militan kapasitesini sürdürmesi için özellikle üç unsur öne çıkmaktadır. Her koşulda propaganda yapmayı sürdürebilmesi, finansman akışını sağlayabilmesi ve coğrafi konumudur.

3.2. Propaganda Gücü

Terör örgütü PKK'yı pek çok terör örgütünden ayıran önemli unsurlardan bir tanesi de terör örgütünün ortaya çıkış sürecinden itibaren geliştirmiş olduğu propaganda kapasitesi olmuştur. Örgütün resmi yayın organı olarak kabul gören Serxwebun adını taşıyan dergi 1982 yılından itibaren aylık olarak yayınlanmaktadır. Bahsi geçen bu örgütsel yayına ait arşivin 2011 yılı itibarıyla dijital ortama taşınmış olması sınırlı ulaşılabilirlik engellenin ortadan kalkmasını sağlamıştır. Türkiye sınırları içerisinde basımı ve dağıtımı yasak olan derginin Almanya'da basıldıktan sonra Türkiye'ye kaçak olarak sokulduğu ve baskın gerçekleştirilen örgüt evlerinde bulunması sonucunda açığa çıkarılmıştır.

PKK'nın propaganda gücünde öne çıkan en önemli özellik değişen yerel, bölgesel ve uluslararası gelişmeler karşısında propaganda içeriğini güncelleyebilmesidir (Korkmaz, 2021). Yapılan bir çalışmada PKK'nın örgütsel kimliği olarak kabul ettiği Serxwebun incelenmiştir. Bu çalışmada terör örgütünün propagandasında her zaman “önce PKK” yaklaşımını savunduğu belirtilmiştir (Korkmaz, 2021, s.104). Propagandasında ağırlıklı olarak yerele odaklanan terör örgütünün Ortadoğu'daki çatışmaların artış gösterdiği dönemlerde propagandasını bölgesel gelişmeleri dikkate alarak

güncellediğine dikkat çekilirken, Serxwebun dergisinin yayınlanmaya başladığı 1982 yılından 1991 yılına kadar geçen süreçte uluslararası gelişmelerin en çok öne çıktığı dönem olduğuna yer verilmiştir. Ancak buna rağmen, PKK'nın hedef kitlesi itibarıyla her zaman Türkiye sınırları içerisinde yaşayanlar olduğunu odaklanarak propaganda materyalinde Türkiye içerikli metinlere yer vermiştir.

PKK'nın yapmış olduğu propaganda içerisinde konjonktüre uyum sağlayan değişimler olsa da terör örgütünün kuruluş sürecinden itibaren gerçekleştirmek istediği amacına yönelik değişmeyen, sabit temaların da yer aldığı görülmektedir. Korkmaz tarafından yapılan çalışmada PKK'nın propagandası 4 döneme ayrılmıştır. Birinci dönem olarak 1982-1991 aralığında PKK tarafından en çok kullanılan sözcükler arasında ilk sırada Kürdistan sözcüğü yer alırken, ikinci sırada PKK, üçüncü sırada ise devrimci yer almıştır. 1992-2001 dönemindeki sıralamada yer alan sözcükler sadece yer değiştirirken, 2002-2010 döneminde tamamen etnisiteye odaklanılmış ve sırasıyla Kürt, özgürlük ve mücadele sözcükleri en çok referans verilenler olmuştur. Son dönem olan 2011-2019 zaman aralığında ise yine aynı şekilde Kürt ve özgürlük sözcüklerinin en çok referans aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde PKK'nın dönemin gelişen şartlarına odaklanarak çalışmalarında o temaları öne çıkardığı görülmüştür. Kuruluş süreci sonrası dönemde en çok Kürdistan sözcüğünün kullanılmış olması bir tesadüf olmamakla birlikte, örgütsel kimliğin güç kazanmaya başladığı 1990'lı yıllarda ise PKK öne çıkarılmıştır.

11 Eylül'den Arap Baharı olaylarına kadarki dönemde ise PKK Irak'ta ABD işgalinin yarattığı sonuçlardan etkilenecek özgürlük ve mücadele söylemini öne çıkarmış, ateşkes sürecini terk ederek kendisini dört ülkede etnik temelli yeniden yapılandırmış ve buna uygun bir propaganda gerçekleştirmiştir. Arap Baharı sonrasında çalışmanın yapıldığı 2019 yılına kadarki dönemde ise bir önceki dönemde yapılan propagandanın Irak'ın kuzeyindeki otorite boşluğu ve Suriye'deki iç savaş şartları da dikkate alınarak devam ettirildiği görülmüştür. Tüm bu genel dönemler dikkate alındığında PKK'nın temel amacı olan bağımsız Kürt devletini kurmak için yürütülen mücadeleyi öne çıkarmaktan ve etnik propagandadan asla vazgeçmediği görülmüş, 40 yılı aşan propaganda mekanizmasında ise bir süreklilik yakaladığı tespit edilmiştir.

3.3. Finansman Kapasitesi

Terör örgütleri açısından finansman, pek çok temel faaliyetinin başlıca kaynağını oluşturmaktadır. Bu yüzden de finansal kaynağı olmayan bir terör örgütünün ayakta kalması mümkün değildir (Demir, 2008, s.70). Kuruluş sürecinde PKK finansal kaynak yaratırken organize suç örgütü şeklinde hareket etmiştir. İlerleyen yıllarda ise sıradan bir terör örgütünün gerçekleştiremeyeceği kadar karmaşık bir finansal gelire ulaşmıştır. Bu noktada yapılan bir çalışmada yer alan önemli bir tespite yer vermek gerekir: “PKK’ya bugüne kadar yapılan finansal ve ideolojik desteğin, terör örgütünün başarısızlığa rağmen sürüyor olması siyasi motivasyonun yerini ekonomik motivasyonun almış olabileceğidir” (Akartuna ve Thornton, 2021, s.4). Bu tespitin yapılmasını sağlayan neden ise PKK’nın organize suç örgütleri gibi hareket etmesidir.

Her terör örgütünde olduğu gibi PKK da gerçekleştirdiği terör saldırılarından kullandığı silah ve teçhizatın elde edilmesine, militanların ihtiyaçlarından propaganda faaliyetlerini sürdürmeye kadar uzanan çeşitli eylemlerini gerçekleştirmek için finansmana ihtiyaç duymaktadır. Terör örgütünün finansman gelirlerinin çok çeşitli ve bazı faaliyetlerini yasal alan faaliyetleri üzerinden gerçekleştirmiş olması terör örgütüne uzun yıllar süren maddi destek süreci kazandırmıştır. Özellikle Türkiye’nin doğu ve güney doğu illerinde PKK’ya müzahir siyasi partiler tarafından yönetilmiş olan belediyelerde PKK’ya sempati duyan ya da doğrudan militan kadroda yer almış/alan kişilerin istihdam edilmiş olması terör örgütüne önemli maddi gelir kapısı açmıştır. Zira, İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan raporlarda (2017, 2019) Türkiye Cumhuriyeti devletine ait kaynakların Halkların Demokratik Partisi’nce (HDP) yönetilen belediyeler tarafından PKK’ya destek sağlamak amacıyla kullanıldığı saptamaları yer almaktadır. Bahsi geçen raporlarda bu yardımların yalnızca finansal düzeyde gerçekleştirilmediği, belediye teşkilatlarına ait araçlar ile terör örgütüne lojistik destek de sağlandığı saptamaları bulunmaktadır (İçişleri, 2017-2019)

PKK’nın siyasi partiler haricindeki diğer bir gelir kaynağı ise yurtiçi ve yurtdışındaki terör örgütüne müzahir sivil toplum kuruluşları üzerinden elde edilen bağışlardır. PKK’nın Avrupa’daki yapılanması, diaspora Kürtleri üzerinde ciddi baskılar oluşturmaktadır. PKK’nın Ekim 1986’da gerçekleştirilen 3. Kongresinde alınan karar çerçevesinde terör örgütüne finansal kaynak yaratmak amacıyla *Vergilendirme Kanunu* gibi uygulamalar

geliştirilerek hem yurtiçinden hem de yurtdışında ticaretle uğraşan Kürt kökenli vatandaşlardan zorla para tahsil edilmeye başlanmıştır. Burada yaşayan Kürtlerden -gönüllü olanlar olmakla birlikte- bağış adı altında haraç toplanmaktadır (Byman vd, 2001, s.56). European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (EUROPOL) tarafından yayınlanan Terrorism Situation & Trend raporu (TESAT) 2017’de ise PKK’nın sadece Fransa’daki Kürt STK’ları üzerinden elde ettiği gelirin 5,3 milyon avro olduğu ifade edilmiştir (Europol, 2017). Bahsi geçen bu raporlarda PKK’nın Avrupa’daki legal STK’lar üzerinden elde ettiği bağışları Türkiye ve Ortadoğu’daki eylemlerini finanse etmek için kullanıldığı ifade edilmiştir (Europol, 2018).

PKK’nın sahip olduğu örgütsel yapı ve farklı ülkelere dönük teşkilatlanması, geniş militan kaynağı ve envanterinde yer alan silahlar düzenli ve güçlü bir finansman kaynağına sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle 2007 yılından itibaren geçiş yaptığı KCK stratejisiyle birlikte Türkiye içerisindeki finansman ihtiyacını kendisine müzahir sivil toplum kuruluşları ve siyasi partiler üzerinden sağlamaya başlamıştır. Bu kapsamda farklı isimler adı altında faaliyet gösteren etnik-Kürt partileri, Türkiye’nin doğu ve güneydoğu bölgelerinde kazandıkları belediyeler üzerinden önemli bir kazanç elde etmeye başlamıştır. 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde 3 büyükşehir, 5 il, 45 ilçe ve 12 belde belediyesi olmak üzere 65 belediye kazanmıştır. Ancak İçişleri Bakanlığı (2017) tarafından yayınlanan raporda HDP’nin kazandığı belediyelere terör örgütlerine yaptıkları yardımlar nedeniyle kayyum atandığı da özellikle vurgulanmıştır (İçişleri, 2017).

PKK’nın terör faaliyetlerini sürdürmek amacıyla ihtiyaç duyduğu finansmanı karşılamak için başvurduğu yöntemler sadece Türk güvenlik güçlerinin dikkatini çekmemiştir. EUROPOL gibi uluslararası teşkilatlar tarafından da PKK’nın insan ticareti, uyuşturucu ticareti gibi illegal yöntemlere başvurduğu belirtilmektedir (Europol, 2011, s.22). Avrupa merkezli bir kuruluş olan EUROPOL’ün PKK’ya dair tespitleri önemlidir. Zira PKK’nın mali kaynakları açısından Avrupa devletleri önemli bir konuma sahip olmuştur (Özcan, 1999, s.312). PKK’ya müzahir olan ve Belçika’da bulunan TV kanallarının 200 milyon dolarlık bir bütçeye sahip olduğu da ifade edilmiştir (Yılmaz ve Tetik, 2019, s.122). Forbes dergisinde 2018 yılından kaleme alınan bir makalede dünyanın en zengin 10 terör örgütü arasında PKK da yer almıştır. Aynı zamanda listede yer alan bu 10

örgüt arasından en az beş tanesinin uyuşturucu ve tütün kaçakçılığıyla uğraştığını belirtilmiştir (Nacos, 2019, s.228).

Uyuşturucu kaçakçılığı PKK'nın finansman kaynakları arasında eskiden beri önemli bir yere sahip olmuştur (Laquer, 1999). TESAT'a göre PKK hala Avrupa topraklarındaki finansman ihtiyacını karşılamaya, propaganda faaliyetlerini gerçekleştirmeye ve militan devşirmeye devam etmektedir (Europol, 2020). Yine yapılan başka bir çalışmada ise PKK'nın HDP'li belediyelerin imkân ve kaynaklarından azami derecede yararlandığı, yine bazı HDP'li belediyelerce imar izni verilmesi karşılığında örgüte tehditle para talep edildiği ve Diyarbakır ilinde 2015 yılında gerçekleştirilen operasyon neticesinde 725 konutluk inşaattan örgüte %7-10 oranında pay istendiği ifade edilmiştir (Sevgel, 2019, s.12).

3.4. Diaspora Gücü

Terör örgütlerine yönelik diaspora desteği konusunda önemli çalışmalar bulunmaktadır. Diaspora desteğinin özellikle terör örgütünün finansman ihtiyacının karşılanması noktasında ve yaptıkları eylemlerin uluslararası kamuoyuna duyurulması noktasında etkili olduğu bilinmektedir. Diaspora desteği olan terör örgütlerinin yürütülen terörle mücadeleye karşı daha dirençli olduğu da ifade edilmektedir (Piazza, 2018; Ilgıt ve Pusane, 2018). Bu konuda sıkça gösterilen örnek ise Irish Republican Army⁹ (IRA) terör örgütüdür (Cochrane, 2007). IRA'nın farklı ülkeler nezdinde sağlamış olduğu diaspora desteğinin kesilmesinin ardından terör örgütünün de güç kaybetmeye başladığı belirtilmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında şekillenmeye başlayan, Cumhuriyet sonrası dönemde ivme kazanan Kürt diasporası, özellikle Türkiye'den Avrupa'ya doğru yaşanan işçi hareketliliğinin yanı sıra ülkedeki askeri darbeler sonucunda yurt dışına kaçan kriminal şahısların da etkisiyle önemli bir güç kazanmıştır. Diğer yandan, Avrupa'da yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Kürtlerden ise ekonomik olarak bağış adı altında toplanan haraçlar ile terör örgütünün düzenli bir gelir elde etmesi sağlanmıştır. Ilgıt ve Pusane'ye göre (2018) "PKK yabancı devletlerden barınak, finansman ve istihbarat desteği alırken, Avrupa'daki Kürt diasporası ise sağlamış olduğu lojistik ve finansal desteğe ek olarak Kürt kimliğinin şekillenmesinde, mobilizasyonun ve politize olmasında önemli rol

⁹ İrlanda Cumhuriyet Ordusu

oynamıştır.” Avrupa’daki Kürt diasporasının PKK açısından en önemli avantajı ise Avrupa’daki demokrasi ve insan hakları söylemi altında gerçekleştirdiği faaliyetlerdir.

3.5. Otorite Boşluğu Olan Bölgelerde Üslenme Politikası

Terör çalışmalarına dair literatürde önemli tartışmalardan birisi de devlet otoritesinin çöktüğü ya da kontrolü sağlamada başarısız olduğu ülkelerin terör örgütleri açısından zengin kaynaklar sunan coğrafyalar haline gelmesiyle alakalıdır (Newman, 2007). Her çökmüş ya da başarısız devletin terör örgütüne ev sahipliği yapmadığı iddia edilse de son yıllarda dikkat çeken *Kırılğan Devletler Endeksinde*¹⁰ yer alan Afganistan, Pakistan, Yemen, Irak, Somali, Libya, Suriye gibi ülkelerde terör örgütlerinin aktif bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Bu noktada önemle belirtilmesi gereken bir nokta daha bulunmaktadır. Sınır aşan terör örgütlerinin çökmüş ya da başarısız devletlerde varlık gösterdiği. Bahsi geçen bu ülkelerde bulunan DEAŞ, El Kaide, Hizbullah, PKK gibi terör örgütlerinin farklı ülkelerde uzantıları, hücreleri ve terör saldırısı gerçekleştirme kapasiteleri bulunmaktadır.

Terörizm literatüründe terör örgütlerinin başarısız ya da çökmüş olarak ifade edilen devlet modelinden güç aldığı, bazı vakalarda bu tür kaotik ortamların terör örgütlerini güçlendirdiği de ifade edilmiştir (Newman, 2007). Ancak burada ifade edilmesi gereken esas mesele terör örgütlerinin sadece başarısız ya da çökmüş devletlerde bulunmadığıdır. Bugün pek çok demokratik ve gelişmiş batılı devlet içerisinde de terör örgütleri güvenli bir şekilde varlığını sürdürmeye devam edebilmektedir (Schneckener, 2004, s.7; Newman, 2007, s.464). Bilim insanlarının çökmüş/başarısız devletlerin terör örgütlerine güvenli bir ortam sunduğuna dair düşünmeye sevk eden ise Weber’e göre tanımlanan modern devletin erozyona uğramış olmasıdır. Modern devlet, Alman düşünür Max Weber’e göre “meşru şiddet kullanma tekeli elinde bulunduran” yapı olarak ifade edilmiştir. Burada da modern devletin meşru şiddet kullanma tekeline sahip olmasına rağmen bunu fiili olarak icra edememesi sonucunda bir terör örgütünün topraklarına gelerek kamp kurması, eğitim yapması ve militan devşirmesi gibi faaliyetlerde bulunması söz konusu olmuştur (Menkhaus,

¹⁰ The Fund for Peace tarafından yayınlanan ve devletleri 12 parametre üzerinden değerlendiren bir endekstir. <https://fragilestatesindex.org/>

2003, s.7; Piazza, 2008, s.471; Paşagić, 2020, s.20). Fakat burada asıl önemli olan nokta, devlet otoritesinin çöktüğü ya da devlet aygıtının başarısız olduğu ülkelerin, terör örgütleri tarafından başka ülkelere terör saldırısı düzenlenmesi noktasında barınak görevi görmesidir.

Bu nokta dikkate alındığında PKK'nın Irak'ın kuzeyine yerleşme süreci ve 1990'lı yıllardan itibaren 2022 yılına kadarki konumu bu kapsamda değerlendirmeye önemli bir örnek teşkil etmektedir. Zira Irak'ın kuzeyinde gerek Irak Merkezi Yönetimi'nin (IMY) gerekse Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) gereken hiçbir güvenlik önlemini almaması ve PKK'ya karşı operasyon düzenleyememesi önemli bir parametredir. Ayrıca, Irak'ın kuzeyinde sadece PKK değil, İran Devrim Muhafızları tarafından desteklenen Şii milisler ve dini motifli DEAŞ gibi terör örgütleri de yer almaktadır.

Terör örgütlerinin herhangi bir coğrafyada konumlanma politikasına bakıldığında öncelikli amacının kendisini ayakta tutacak kaynaklara sahiplik durumu ve bu kaynaklara olan uzaklığıyla alakalıdır. PKK kurulduktan kısa bir süre sonra Türkiye'de 12 Eylül 1980 askeri darbesi gerçekleşmeden önce ülkeyi terk edip Suriye'ye sığınmıştır. Bu noktada uzun yıllar terör örgütünün eğitim ve yönetim merkezi Lübnan'ın Bekaa Vadisi olmuştur. Burada Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) de dâhil olmak üzere başka Marksist karakterli terör örgütleri ile aynı ortamı paylaşmıştır. Kampın Türkiye'ye olan uzaklığı ve Soğuk Savaş'ın devam ediyor oluşu gibi etkenler de göz önüne alındığında o dönem Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) kampın bulunduğu coğrafyaya yönelik bir operasyon/harekât gerçekleştirilmesi söz konusu olmamıştır.

1980'li yılların sonuna doğru PKK'nın Irak'ın kuzeyine yerleşme süreci başlamıştır. Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi ve sonrasında gerçekleşen Körfez Savaşı sonucunda ise Irak ordusunun 36. Paralelin üzerine geçmesi yasaklanmıştır. Bu bölgede yaşanan devlet otoritesi boşluğu ise PKK'nın başta IKBY kontrol alanına ve coğrafi açıdan korunaklı olarak kabul edilen Kandil Dağı'na yerleşmesiyle sonuçlanmıştır. Kandil Dağı'nın bulunduğu alanda yer alan sayısız vadinin PKK'ya sağlamış olduğu coğrafi üstünlük uzun yıllar PKK'ya karşı kapsamlı bir harekât gerçekleştirilmesini de engellemiştir.

TSK'nın 90'lı yıllarda yeniden yapılanma süreciyle yaşadığı teşkilatlanma ve teçhizat dönüşümü orduya sınır ötesinde hem kara hem de hava harekâtı gerçekleştirmesine katkı sağlamıştır. Bu da terör örgütü PKK'nın bulunduğu Kandil Dağı ve hinterlandında birden fazla kamp kurmasına, bölgede sayısını binlerce olduğu bilinen mağaralara çekilmesine, bir kısmının IKBY'ye gelerek özellikle Süleymaniye'de legal faaliyetlerde bulunmasına yol açmıştır. Sivil halkın arasında karışan terör örgütü mensuplarının iyi bir istihbarat desteğine sahip olmadan etkisiz hale getirilemeyecek olması da bölgeye topyekûn bir harekâtı engellemiş ve terör örgütü militanlarına uzun yıllar gece dağda, gündüz şehirde bulunma fırsatı sunulmuştur.

2010'lu yılların ikinci yarısından itibaren TSK'nın yoğun bir şekilde teknoloji desteğinden yararlanarak bölgeyi insansız hava araçlarıyla izlemeye ve tespit ettiği teröristleri de silahlı insansız hava araçlarıyla etkisiz hale getirmeye başlaması PKK'nın sahip olduğu coğrafi avantajın da ortadan kalmasına yol açmıştır. PKK'nın Irak'ın kuzeyinde zayıflayan konumu güçlendirmek için de daha önce temelleri Öcalan'ın direktifleri doğrultusunda atılan dört parçalı sözde Kürdistan yapılanması çerçevesinde kurulan Suriye uzantısı, bugünkü PKK kadrolarının tasfiye olması ya da ortadan kaldırılması durumunda Suriye'nin doğusunda başta ABD'nin açık siyasi ve askeri desteğiyle varlığını sürdürmeye devam etmektedir (TRT Haber, 2021; Gürbüz, 2021). Terör örgütü PYD/YPG'ye yapılan ABD askeri yardımlarıyla örgütün askeri olarak kısa sürede ortadan kalkmayacağını göstermektedir.

3.6. Yerel, Bölgesel ve Uluslararası Destek

Terör örgütlerine sağlanan dış destek, varlıklarını sürdürme konusunda etkili unsurlardan bir tanesidir. Bu noktada da PKK'nın yerel, bölgesel ve uluslararası olmak üzere farklı düzeyde aldığı destekler bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan yerel destek PKK ile iltisaklı siyasi partilerin PKK'ya sağlamış olduğu destektir. Bazı parti il ve ilçe ofislerinin militan devşirme amacıyla kullanıldığı belirtilmektedir. Türk güvenlik güçlerinin terörle mücadele kapsamında başvurduğu ikna yöntemi sonucunda PKK'dan ayrılan ve Türkiye'ye dönerek teslim olan militanların kendileri ya da aileleri tarafından HDP ofislerinin PKK'ya militan devşirmek amacıyla kullanıldığı ifade edilmiştir (Çiftçi, 2021). Ayrıca, yerelde PKK'ya

müzahir sivil toplum kuruluşlarının bulunması terör örgütünün legal alan faaliyetleri ile propaganda gücünü artıran bir ortam sunmaktadır.

Bölgesel desteğe gelindiğinde ise Türkiye'nin sınır komşularından yakın çevresine kadar uzanan geniş bir örneklemde PKK'ya destek sağlandığı görülmektedir. Bilhassa Soğuk Savaş boyunca devletler arasındaki rekabet terör örgütlerine tarafların arasındaki mücadeleden yararlanarak destek sağlama fırsatı sağlamıştır. Geline nokta Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan beri sorunlu ilişkilerinin bulunduğu Suriye, Yunanistan, Ermenistan gibi devletlerin PKK'ya yönelik desteği söz konusu olmuştur.

Terör örgütlerinin varlığını sürdürmesi, ihtiyaç duyduğu silah ve teçhizatı elde etmesi, finansman ihtiyacını karşılaması noktasında çökmüş/başarısız devletlerin de etkisi olmaktadır. Zira bu ülkelerde devlet aygıtının temel güvenlik fonksiyonlarını yerine getiremiyor oluşu terör örgütlerine bu alanlara sızmasını kolaylaştırmaktadır. Hatta bu bölgelere kalıcı olarak da yerleşebilmektedirler. Bu bağlamda PKK açısından Irak ve Suriye'nin örnek vakalar teşkil etmektedir. Irak'ta Birinci Körfez Savaşı'ndan (1991) itibaren ülkenin kuzeyinde güçlü bir merkezi devlet otoritesi bulunmamaktadır. Bölgede bulunan Peşmerge kuvvetleri ise her zaman PKK militanları ile çatışmaya girme konusunda endişe duymaktadır. Diğer örnek olarak ise Suriye'nin 2011 yılında Arap Baharı olarak bilinen süreç itibarıyla düştüğü konumdur. Daha önceki dönemde bu ülkenin PKK'ya desteği söz konusu olmuştur. Ancak bu planlı bir şekilde terörizme yönelik devlet desteği olarak gerçekleşmiş ve 1998'e kadar sürmüştür (Özcan, 1999, s.50; Turgut, 2009; Yetkin, 2019). Fakat 2011 yılı sonrasında Suriye'de devlet aygıtının çökmesi, temel fonksiyonlarını kaybetmesi ve beraberinde ülke üzerindeki egemen iktidar konumunu da yitirmesiyle birlikte ülkenin kuzeydoğusuna doğru uzanan alanda PKK'nın Suriye uzantısı olan PYD/YPG'nin etkinlik kazanması söz konusu olmuştur.

PKK'ya bölgesel destek sağlayan ülkelerden ilki Suriye'dir. Terör örgütünün kuruluşundan kısa bir süre Suriye'ye geçmesi ve uzun yıllar faaliyetlerini Suriye üzerinden yürütmüş olması PKK'nın gelişme sürecinde etkili olmuştur. PKK'nın 1982 yılında gerçekleştirdiği 2. Kongresinde alınan kararlar arasında Suriye'nin Şam, Halep, Kamışlı ve Afrin şehirlerinde terör örgütüne ait temsilciliklerin kurulması kararının alınmış olması o dönem şartları dikkate alındığında Suriye'nin PKK'ya verdiği desteği

göstermektedir (Genelkurmay, 1985, s.8). PKK militanlarının Lübnan'ın Bekaa Vadisi'nde bulunan FKÖ'ye ait terör kamplarına götürülmesi ise ilerleyen dönemde Rusya Federasyonu'nda dışişleri bakanlığı ve başbakanlık koltuğunda bulunacak olan Yevgeny Primakov aracılığıyla gerçekleştirilmiştir (Özdağ, 2007, s.38). İlk kez 1979'da 12 Eylül askeri darbesinden önce bölgede eğitim almaya başlayan PKK militanları, 12 Eylül sonrasında da bölgede eğitim almaya devam etmiş, 1981-82 döneminde 300 PKK'lı eğitim almıştır (Özdağ, 2007, s.39; Marcus, 2012).

Suriye yıllarından sonra karargâhını ve ana kamplarını Irak'ın kuzeyindeki Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi kontrolündeki alana taşıyan PKK, burada uzun yıllar devlet otoritesinin olmaması sebebiyle rahat bir şekilde hareket etmiş, bölgeyi adeta güvenlik barınağı (*safe haven*) haline getirmiştir (Pirim ve Örtülü, 1999, s.53). Irak'ın kuzeyinde bulunan IKBY'deki siyasi partiler ile PKK arasındaki ilk temas 1983 yılında, Barzani aşiretinin partisi olan Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) ile kurulmuştur (Černy, 2018, s.153). 1983'te kurulan temas sonucunda PKK ile KDP arasında bir protokol yapılmış ve bu protokolün sonucu olarak Irak'ın kuzeyinde Lolan Kampı oluşturulmuştur (İmset, 1993, s.102; Erkmen, 2002: s.167). Askeri ve siyasi olarak yapılanan, Avrupa'da sivil toplumla bütünleşmeye çalışan, Rusya'da temsilciliği bulunan terör örgütünün geniş bir örgütsel yapılanması söz konusudur.

Diğer yandan Türkiye'nin dış politikada uzun yıllardır sorun yaşadığı hem Yunanistan'ın hem de Ermenistan'ın PKK'ya siyasi ve askeri destek sağlaması da terör örgütün elde ettiği desteğin çeşitlilik göstermesi sonucunda varlığını uzun yıllar sürdürmesinde etkili olmuştur. Rusya'nın en başından itibaren PKK'ya askeri destek sağlaması (Kaválek ve Mareš, 2018, s.104) ABD'nin açık bir şekilde Suriye uzantısı PYD/YPG'ye geniş bir yelpazede destek sağlaması söz konusu olmuştur. Türkiye'nin sınır komşuları doğrudan ve dolaylı bir şekilde PKK'ya sahip çıkmış ya da destek sağlamışlardır. Byman tarafından yapılan çalışmada (2005, ss.27-31) Yunanistan'ın 1981-1999, İran'ın 1990-2005¹¹, Irak'ın 1991-2003 ve Suriye'nin ise 1980-1998 yılları arasında PKK'yı desteklediği ifade edilmiştir.

¹¹ Çalışmada günümüz ifadesi yer almaktadır. Byman tarafından yapılan çalışma 2005 yılında yayınladığı için o şekilde değiştirilmiştir. Araştırmacılara ve güvenlik sektörü çalışanlarına göre PKK'ya yönelik İran desteğinin günümüzde de devam ettiği değerlendirilmektedir.

Bu desteklerin dışında terör örgütüne yönelik farklı düzeyde uluslararası destekler söz konusu olmuştur. Başta ABD olmak üzere Avrupa Birliği üyesi ülkelerin de içerisinde yer aldığı batılı devletlerde terör örgütü serbest bir şekilde hareket ederek finansal kazanç elde etmektedir. Ayrıca, PKK'nın Suriye'deki uzantısı olan PYD/YPG'ye yönelik ABD'nin ciddi boyutlarda askeri desteği söz konusu olmuştur. Bu yardım başta Cumhurbaşkanı Erdoğan olmak üzere pek çok üst düzey Türk yetkili tarafından da ifade edilmektedir. Yapılan eleştirilerde ABD'nin şimdiye kadar 50 binden fazla tırdan oluşan yardımı PYD/YPG'ye ulaştırdığı ve yapılan bu yardımlar içerisinde yer alan silah ve teçhizatın bazılarının da Irak'ın kuzeyinde PKK'ya karşı yapılan operasyonlar esnasında ele geçirildiği ifade edilmiştir.

3.7. İttifak Kurma Stratejisi

Terör örgütleri varlıklarını sürdürmek, etki alanlarını genişletmek ve güçlerini artırmak gibi amaçlarla ittifak kurma arayışında olabilmektedirler (Bapat ve Bond, 2012). Kurulan ittifakta daha güçlü olan bir taraf bulunmaktadır. Böylelikle her iki taraf da kurulan ittifaktan yararlanmaya çalışmaktadır. Daha güçlü olan taraf kendi militanının bulunmadığı bir coğrafyada eylem gerçekleştirmek ya da varlık göstermek amacıyla da farklı terör örgütleriyle ittifak kurabilmektedir. Militan kadrolarında yaşadığı kayıplar neticesinde eylem gerçekleştirme sorunu yaşayan terör örgütleri ittifak kurarak benzer ideoloji ya da amaçlarla hareket eden terör örgütleriyle iş birliği geliştirebilmektedir.

Kurulan ittifakların terör örgütlerinin ayakta kalma süresini de artırdığı belirtilmiştir (Bacon, 2018). Diğer yandan terör örgütleri arasında yapılan ittifakın derinleşmesiyle birlikte terör örgütlerinin gerçekleştirdiği saldırılar sonucunda yaşanan can kayıplarının artış gösterdiği de ifade edilmiştir (Horowitz ve Potter, 2014). Ayrıca, daha güçsüz olan taraf açısından da kurulan ittifak yeni eylem yöntemleri, yeni silahlar anlamına gelerek daha güçsüz olan terör örgütünün imkânlarını geliştirmesine zemin sunmaktadır (Bacon, 2014). İttifak kurma genel olarak değerlendirildiğinde taraflar açısından kendi çıkar ve amaçları doğrultusunda hareket edilen bir yöntem olarak öne çıkmaktadır.

PKK'nın ittifak stratejisine bakıldığında ise en başından beri ittifak kurma politikasına sıcak baktığını söylemek mümkündür. 1980'li yılların hemen başında 12 Eylül Askeri Darbesi sonucunda yurt içinde alan

kaybeden sol terör örgütleri ve PKK, kaybettikleri gücü telafi etmek ve mevcut hedeflerini ulaşmak için ittifak kurmuşlardır. PKK, Dev-Yol 1 Haziran 1982'de *Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi* (FKBD-C) adı altında bir araya gelmişlerdir (Serxwebun, 1982, s.23). Ancak gerçekleştirilen ittifak, dönemin siyasi şartları dikkate alındığında beklenen etkiyi yaratmamıştır (Marcus, 2012, s.94). 1990'lı yıllarda TSK'nın artan askeri kapasitesi karşısında alan kaybetmek istemeyen ve yaşadığı militan kayıplarını da ittifak kurarak telafi etmek isteyen PKK bu kez *Devrimci Demokratik Güç Birliği* (DDBG) adlı yapıyı kurmuştur. Bazı sol terör örgütlerinin içerisinde yer aldığı bu yapı uzun süreli olmamış ve dağılmıştır. Bu yapının başarısız olması üzerine 1998 yılında *Birleşik Devrimci Güçler Platformu* (BDGP) kurulmuştur. Kurulan bu üçüncü ittifak da Öcalan'ın 1999 yılında yakalanmasından sonra dağılmıştır. İlerleyen süreçte uzun yıllar boyunca ittifak kurmayan PKK, bu kez Hendek Operasyonları sürecinde yaşadığı militan kaybını 2016 yılında PKK'nın da aralarında bulunduğu 9 terör örgütü arasında yapılan ittifak sonucunda *Hakların Birleşik Devrim Hareketi* (HBDH) adlı çatı yapılanmayı kurmuştur (Diken, 2016). PKK'nın yapmış olduğu ittifaklar sadece yurt içindeki terör örgütleri ile sınırlı değildir. Hem kuruluş öncesi süreçte hem de kuruluşundan kısa bir süre ittifak kurma stratejisine büyük önem veren PKK Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) ile yaptığı ittifak ile barınma ve eğitim gibi temel konulardaki eksiklerini gidermiştir (Demir, 2008, s.68). Türk devletinin terörle mücadelede uyguladığı askeri politikalar sonucunda militan kadrosunda yaşadığı ciddi kayıpları telafi etmek için PKK'nın ideolojik olarak birtakım benzerlikler paylaştığı ama daha çok amaç uğruna bir araya gelerek farklı terör örgütleriyle ittifak kurduğu görülmüştür. PKK'nın ittifak kurduğu bu yapılar arasında terör örgütü olarak kabul edilen radikal sol gruplar yer almaktadır. Kimi zaman gerçekleştirilecek olan terör eylemi ittifak kurulan terör örgütü mensubu bir terörist tarafından gerçekleştirilebilmektedir.

Türkiye bağlamında değerlendirildiğinde, PKK'nın daha çok militan kaynağını belirli bir coğrafyaya odaklamaya çalıştığı, Türkiye geneline yayılmış eylem stratejisini ise ittifak yaptığı terör örgütleri aracılığıyla gerçekleştirmek istediği düşünülebilir. Ancak bu noktada ittifaka girilen terör örgütlerinin militan kadrosunun nicelik ve nitelik açısından PKK'dan kat be kat düşük olmasının bu terör örgütleri için de bir fırsat olarak görülmesine yol açabilir. Zira PKK ile ittifaka girerek örgütün ihtiyaç duyduğu eksiklerini telafi etme fırsatı olarak gördüğü söylenebilir.

SONUÇ

1978 tarihinde kurulan PKK, 1999 yılında Öcalan'ın yakalanıp yargılandıktan sonra ömür boyu hapsa mahkûm edilmesine rağmen ve askeri olarak yenilmesine rağmen hala ortadan kalkmamıştır (Kocher, 2002). Geçen 44 yıllık sürede yaşadığı tüm militan kayıplarına rağmen ayakta kalmayı başarabilmiştir. PKK'nın bugüne kadar ayakta kalmasını sağlayan çeşitli etkenler bulunmaktadır. 2000'li yılların ortasına kadar terör örgütünün yerelde kırsaldan aldığı lojistik desteğin, bölgesel düzeyde Suriye devletinden aldığı destek nedeniyle olduğu belirtilmiştir (Kim ve Yun, 2008). Bu yaklaşım Türkiye-Suriye ilişkileri düzeldiği ölçüde geçerliliğini kaybederken, 2011 sonrasında Türkiye-Suriye ilişkilerinin Arap Baharı'nın Suriye'de yol açtığı trajedi nedeniyle tekrardan bozulmasına ve bu yaklaşımın tekrardan geçerlilik kazanmasına yol açmıştır. Öte yandan terör örgütünün Irak'ın kuzeyinde oluşan otorite boşluğundan yararlanması, şehirlerde KCK üzerinden yapılanma arayışına girerek hem militan hem de finansal kaynaklarını çeşitlendirmesi, propagandasının kesintisiz olarak sürdürmesi ve içerisinde bulunduğu koşullara uyarlaması ile her geçen gün artan finansal kapasitesi gösterilebilir.

Terör örgütünün değişen şartlara uyum sağlaması ise Demir'in (2008) ifade ettiği üzere PKK'nın öğrenme kapasitesi ile alakalı bir özellik olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'nin yakın çevresinde yaşanan savaşların bölgede yarattığı otorite boşlukları ise PKK'ya hem barınma hem de ihtiyaç duyduğu silah ve teçhizat kaynağı açısından çok geniş fırsatlar sağlamıştır. 1998 yılında, Öcalan'ı sınır dışı etmemesi durumunda Türkiye'nin Suriye'ye yönelik bir harekât gerçekleştireceğini ifade edilmiştir. Ardından Öcalan sınır dışı edilmiş, akabinde PKK'ya yönelik bazı adımlar atılmıştır. Ancak PKK'nın Suriye'deki varlığı hiçbir zaman tamamen ortadan kalkmamıştır. Günümüzde PKK'nın doğrudan varlık göstermesinin haricinde parti olarak PYD'nin, silahlı kanadı olarak da YPG'nin kurulması PKK'nın Suriye'de spesifik bir yapılanmaya geçişi açısından oldukça önemli olmuştur. Diğer yandan Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi alanında bulunan KDP ile temasların artırılması ve bölgede bir kamp oluşturulması kararının alınmış olması PKK'nın daha kuruluş yıllarından itibaren Irak'ın kuzeyine geçiş yapma hazırlığı içerisinde olduğunu göstermektedir.

PKK elebaşı Öcalan tarafından örgütün yaşadığı açmazlar üzerine gerçekleştirdiği yeniden yapılanma ve Murray Bookchin'in inşa ettiği KCK

yapılanması terör örgütüne 21. yüzyılda ayakta kalması için stratejik bir değişiklik getirerek militan havuzundan finansal kapasiteye kadar bir genişleme fırsatı sunmuştur. Bu süreçte sivil alandaki uzantısı olarak kabul edilen HDP ve öncülü siyasi partiler aracılığıyla 90'lardaki ikili ilişkilerin ötesine geçilerek PKK'ya Türkiye sınırları içerisinde bir ekosistem yaratılmaya çalışılmıştır. Ayrıca HDP'nin elinde tuttuğu belediyeler aracılığıyla terör örgütünün her türlü militan, finans ve propaganda imkânı giderilerek örgütün ayakta kalmasına yardımcı olunmuştur.

KAYNAKÇA

- Akartuna, E. A. ve Thornton, A. E. (2021). The Kurdistan worker's party (PKK) in london: Countering overseas terrorist financing and support with “nudge” and situational approaches, *Terrorism and Political Violence*, DOI: 10.1080/09546553.2021.1941902
- Bacon, T. (2014), Alliance hubs: Focal points in the international terrorist landscape, *Perspectives on Terrorism*, 8(4): 4-26.
- Bacon, T. (2018). *Why terrorist groups form international alliances*, University of Pennsylvania Press
- Bapat, N. ve Bond, K. (2012). Alliances between militant groups. *British Journal of Political Science*, 42(4): 793-824. DOI:10.1017/S0007123412000075
- Blomberg, S. B., Gaibulloev K. ve Sandler T. (2011). Terrorist group survival: Ideology, tactics, and base of operations. *Public Choice* 149(3/4): 441-463.
- Byman, D. (2001). *Trends in outside support for insurgent movements*, Santa Monica, CA: RAND Corporation
- Byman, D. (2005), *Deadly connections: States that sponsor terrorism*, Cambridge University Press
- Çiftçi, H. (23 Kasım 2021). *HDP binası PKK'nın eleman toplama merkezi gibi kullanılmış*, Erişim tarihi: 12.05.2022, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/hdp-binasi-pkknin-eleman-toplama-merkezi-gibi-kullanilmis-628802.html>
- Cochrane, F. (2007). Irish-America, the end of the IRA's armed struggle, and the utility of soft power. *Journal of Peace Research*, 44(2), 215-231.

- Coşkun, V. (2014). Çözüm süreci: Dün, bugün, yarın. *Liberal Düşünce Dergisi*, 19(75): 7-18.
- Crenshaw, M. (1987): Theories of terrorism: Instrumental and organizational approaches, *Journal of Strategic Studies*, 10(4):13-31.
- Criss, N. B. (1995). The nature of PKK terrorism in Turkey, *Studies in Conflict and Terrorism*, 18(1): 17-37.
- Cronin, A. K. (2009). How terrorism ends: Understanding the decline and demise of terrorist campaigns. Princeton University Press
- CRS Reports. (2019). *Turkey, the PKK, and U.S. involvement: A chronology*. Retrieved from <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11380>
- Demir, C. K. (2008). Öğrenen örgütler ve terör örgütleri bağlamında PKK, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5(19): 57-88.
- Demir, C. K. (2017). *Etnik ayrılıkçı terörizm: PIRA, ETA, PKK: sebeplerinden mücadele yöntemlerine*. Nobel Yayıncılık
- Diken. (2016). *PKK ve Türkiye'deki silahlı sol gruplar ortak örgüt kurdu*. Erişim tarihi: 15 Mayıs 2022, <https://www.diken.com.tr/pkk-ve-mlkp-dahil-10-orgut-halklarin-birlesik-devrim-hareketini-kurdu/>
- Ekici, D. (2009). Kurdistan nationalist movement and the PKK (Kurdistan Workers' Party). *The International Encyclopedia of Revolution and Protest*, ss. 1-5.
- Erdoğan, İ. (2019). *PKK/KCK terör örgütü: İran, Irak, Suriye silahlı yapılanması*, Polis Akademisi Yayınları.
- Erkmen, S. (2002). Türkiye'nin Kuzey Irak politikası. *Avrasya Dosyası*. 8(4): 160-188.
- Europol. (2011). *EU terrorism situation & trend report (TE-SAT) 2011*. Erişim tarihi: 15 Mayıs 2022, Retrieved from TE-SAT 2011: EU Terrorism Situation and Trend Report | Europol (europa.eu)
- Europol. (2017). *EU terrorism situation & trend report (TE-SAT)*. Erişim tarihi: 15 Mayıs 2022, https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/te-sat2011_0.pdf
- Europol. (2018). *EU terrorism situation & trend report (TE-SAT)*. Erişim tarihi: 15 Mayıs 2022, https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/tesat_2018_1.pdf

- Europol. (2020). *EU terrorism situation & trend report (TE-SAT)*. Erişim tarihi: 15 Mayıs 2022, https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/european_union_terrorism_situation_and_trend_report_te-sat_2020_0.pdf
- Genelkurmay. (1985). PKK hakkında bilgiler.
- Gerber, D. ve Brincat, S. (2018). When Öcalan met bookchin: The Kurdish freedom movement and the political theory of democratic confederalism. *Geopolitics*, 1-25.
- Gupta, D. (2021), *Understanding terrorism and political violence: The Life cycle of birth, growth, transformation, and demise*, Routledge
- Gürbüz, E. A. (2021). Amerika Birleşik Devletleri'nin YPG'ye desteğinin uluslararası sorumluluk hukuku açısından değerlendirilmesi, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*. 17(40): 899-925.
- Habertürk. (2015). *PKK raporu: 30 Bin terörist var*. Erişim tarihi: 15 Mayıs 2022. <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1173686-pkk-raporu-30-bin-terorist-var>
- Habertürk. (2022). *Bakan Soylu: Terör örgütü PKK'ya geçen yıl katılım sadece 51 kişi oldu*. Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2022, <https://www.haberturk.com/soylu-pkk-ya-gecen-yil-katilim-sadece-51-kisi-3379480>
- Černý, H. (2018). *Iraqi kurdistan, the PKK and international relations theory and ethnic conflict*. Routledge
- Harmon, C. C. (2008), *Terrorism Today*, Routledge
- Horowitz, M. C. ve Potter, P. B. (2014). Allying to kill: Terrorist intergroup cooperation and the consequences for lethality. *Journal of Conflict Resolution*. 58(2): 199-225.
- İçişleri Bakanlığı. (2017). *Terör nedeniyle belediyelere yapılan görevlendirmeler*.
- İçişleri Bakanlığı. (2019). *Belediyelerdeki kayyum sistemi ve mevcut durum raporu*
- İçişleri Bakanlığı. (2021). *Bakanımız Sn. Süleyman Soylu: Terör örgütüne 2020 yılındaki katılım, 1984 yılının da altında* <https://www.icisleri.gov.tr/bakanimiz-sn-suleyman-soylu-teror-orgutune-2020-yilindaki-katilim-1984un-de-altinda-kaldi>

- İlgi A. ve Pusane, Ö. K. (2018) Countering insurgency: Turkey's policy toward the PKK's transnational dynamics in Europe, *Defense & Security Analysis*, 34(1): 35-52,
- İlhan, R. S. (2013). Psikopolitik bir bakış açısından yıkıcı liderler ve takipçileri: Yıkıcı bir 'cult' yapılanması olarak PKK. *21. Yüzyılda Sosyal Bilimler*, (2): 95-117.
- İmset, İ. (1993), *PKK: Ayrılıkçı şiddetin 20 yılı (1973-1992)*. Turkish Daily News Yayınları.
- Jones, S. G. ve Libicki, M. C. (2008). *How terrorist groups End: Lessons for countering Al Qa'ida*: RAND Corporation
- Jongerden, J. (2001). Resettlement and reconstruction of identity: The case of the Kurds in Turkey. *The Global Review of Ethnopolitics*, 1(1), 80-86. DOI: 10.1080/14718800108405092
- Kavalek, T. ve Mareš, M. (2018). PKK's friends and foes in the Middle East since 1999, *Central European Journal of International and Security Studies* 12(2): 100–129.
- Kaya, K. (2012). Turkish commanders discuss counterterrorism strategies and lessons learned from 25 years of fighting the PKK. *Small Wars & Insurgencies*, 23(3), 527-541. DOI: 10.1080/09592318.2012.661616
- Kim, E. ve Yun, M. (2008). What Works? Countermeasures to Terrorism: A Case Study of PKK. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 32 (1), 65-88. DOI: 10.1080/01924036.2008.9678778
- Kışlalı, M. A. (1996). Güneydoğu: Düşük Yoğunluklu Çatışma. Ümit Yayıncılık.
- Kocher, M. (2002). The Decline of the PKK and the Viability of a One-State Solution in Turkey", *International Journal on Multicultural Societies* 4(1): 1–20.
- Korkmaz, S. C. (2021). *Terör Örgütü PKK'da Kimlik İnşası: Serxwebun, 1982-2019*, Nobel Yayıncılık
- Köse, T. (2017). Çözüm Sürecinin Yükselişi ve Düşüşü. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 4(1): 13-40.
- Kruglanski, A., Bélanger, J. ve Gunaratna, R. (2019). *The Three Pillars of Radicalization: Needs, Narratives, and Networks*, Oxford University Press

- Kurum, M. (2017). *Terörist Örgütlerin Güvenli Ortamları ve PKK*, Nobel Yayıncılık.
- Kutschera, C. (1994), Mad Dreams of Independence: The Kurds of Turkey and the PKK, *Middle East Report* (189): 12-15.
- Labayle, H. & Long, N. (2009). *Overview of European and international legislation on terrorist financing. European Parliament's Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs.* www.statewatch.org/news/2009/apr/ep-study-eu-int-legis-terrorist-financing.pdf
- Laquer, W. (1999), *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*, Oxford University Press.
- Marcus, A. (2012). *Kan ve İnanç: PKK ve Kürt Hareketi*. İletişim Yayınları (Ayten Alkan Çev).
- Menkhaus, K. (2003). Quasi-States, Nation-Building, and Terrorist Safe Havens 2003 *The Journal of Conflict Studies*
- Nacos, B. L. (2019). *Terrorism and Counterterrorism*, Routledge
- Newman, E. (2007) Weak States, State Failure, and Terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 19(4): 463-488.
- Özcan, N. A. (1999). *PKK: Tarihi, İdeolojisi ve Kimliği*, ASAM Yayınları
- Özdağ, Ü. (2007). *Türk Ordusunun PKK Operasyonları*, Pegasus Yayınları
- Paşagić, A. (2020). Failed States and Terrorism, *Perspectives on Terrorism*. 14(3): 19-28
- Phillips, B. (2014). Terrorist Group Cooperation and Longevity, *International Studies Quarterly*. (58): 336–347
- Phillips, B. (2019). Terrorist Group Survival as A Measure of Effectiveness. Diego Muro (Ed) *When Does Terrorism Work* içinde (ss. 52-70). Routledge
- Piazza, J. A. (2008). Incubators of Terror: Do Failed and Failing States Promote Transnational Terrorism? *International Studies Quarterly*. 52(3). 469- 488
- Piazza, J. A. (2018), Transnational Ethnic Diasporas and the Survival of Terrorist Organizations, *Security Studies*. 27(4): 607-632.
- Pirim, O. ve Örtülü, S. (1999). *Ömerli Köyünden İmralı'ya: PKK'nın 20 Yıllık Öyküsü*. Boyut Kitapları

- Rabinovich I. ve Valensi, C. (2021). *Syrian Requiem: The Civil War and Its Aftermath*, Princeton University Press
- Saeed, S. (2017). *Kurdish Politics in Turkey: From the PKK to the KCK*, Routledge
- Sandler, T. (2018). *Terrorism: What Everyone Needs to Know*. Oxford University Press
- Schenecker, U. (2004). *How Transnational Terrorists Profit from Fragile States*. SWP Research Paper,
- Self, A. ve Ferris, J. (2016). Dead Men Tell No Lies: Using Killed-in-Action (KIA) Data to Expose the PKK's Regional Shell Game, *Defence Against Terrorism Review*, (8): 9-35
- Serxwebun, 1982, Sayı 6.
- Sevgel, Selçuk (2019), *Organize Suçlar ve Terörizmle İlişkisi: PKK Terör Örgütünün Finans Kaynaklarının Tespitine Yönelik Genel Bir Değerlendirme* org_suc_ve_tero_ils_pkk_fns_kayn.pdf (egm.gov.tr)
- TRT Haber. (2021). *ABD, PKK/YPG'li Teröristlere Savaş Eğitimi Veriyor*. Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/abd-pkkypgli-teroristlere-savas-egitimi-veriyor-615077.html>
- Turgut, H. (2009). *130 Günlük Kovalamaca*. Doğan Kitap.
- Weinberg, L. ve Perliger, A. (2010). How Terrorist Groups End, *CTC Sentinel*, 3(2): 16-18.
- White, P. (2016). *PKK: Dağlardan İnmek*. İletişim Yayınları (Mustafa Topal Çev.)
- Yetkin. M. (2019). *Kürt Kapanı: Şam'dan İmralı'ya Öcalan*. Doğan Kitap.
- Yılmaz, M. L. ve Tetik, Ü. (2020) Ortadoğu'yu Terörize Eden PYD/ PKK'nın Seçilmiş AB Ülkelerindeki Finansman Kaynakları. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(97): 109-130.